

Ασκήσεις φωνολογίας

1. Μεταγράψτε από το φωνητικό αλφάβητο α) στη γραφή της ελληνικής και β) σε φωνολογική (φωνημική) γραφή το απόσπασμα από το σονέτο του Κ. Παλαμά “Οι νεράιδες” (από τη συλλογή *Τα παράκαιρα*, 1919):

takoráfi̯a osafrútaseⁿdé̯f̥ɕa
masplumízun kormɰá^mbuɣaríɰa
máizoés cikarɰjés cetacé̯f̥ɕa
stáɰɰizmə́mas marázjoikamíɰa
tonanémonemísxrisaɰné̯f̥ɕa
ceɰrisástapeláji̯ide̯l̥f̥iɰa
apanθróɰɰkufárjatade̯f̥ɕa
stuxorúmaspuaxúⁿda^mburíɰa
róɰoɰi̯netetojélazmámas
ceɣarúfalokáθemaskláma
pɕásesí tumarmárutoθáma
jaicirátoɰksoθɰncicirámas
caɰksoθɕá poscedíxniceđíni
ɰpasarɰjélisasiópsisuiríni

(Γλωσσάρι: σεντέφι < τουρκ. sedef: “μαργαριτάρι”, πλουμίζω < μσν. πλουμίον < λατ. pluma: “στολίζω”, μπουγαρίνι: “το άνθος του γιασεμιού”, μαράζιο/μαράζι < τουρκ. maraz, γνέφια: “νέφη”, μπουρίνι < τουρκ. borin, ξωθιά: “ξωτικά/ή”).

2. Μεταγράψτε α) σε φωνητική γραφή β) σε φωνολογική γραφή το ποίημα που ακολουθεί. γ) Καταγράψτε τουλάχιστον δύο (2) φωνολογικούς κανόνες με βάση τους οποίους η φωνητική παράγεται από τη φωνολογική μεταγραφή. (Θεωρήστε ότι το [j] είναι άλλοτε αλλόφωνο του [ɣ] και άλλοτε αλλόφωνο του [i].)

Αγνάντια το παράθυρο· στο βάθος
Ο ουρανός, όλο ουρανός και τίποτ’ άλλο·
Κι ανάμεσα, ουρανόζωστον ολόκληρο,
Ψηλόλιγνο ένα κυπαρίσσι· τίποτ’ άλλο.
Και ή ξάστερος ο ουρανός ή μαύρος είναι,
Στη χαρά του γλαυκού, στις τρικυμιάς το σάλο,
Όμοια και πάντα αργολυγιάει το κυπαρίσσι,
Ήσυχο, ωραίο, απελπισμένο. Τίποτ’ άλλο.
(Κ. Παλαμάς, *Εκατό φωνές*, 7)

3. Σύμφωνα με αρκετές περιγραφές της κυπριακής, τα φωνήματα /ν, δ, γ/ αποβάλλονται (“αφαιρούνται” ή “σιγούν”) σε ορισμένο περιβάλλον. Μελετήστε τα παρακάτω δεδομένα και διατυπώστε τον κανόνα της αποβολής με όσο γίνεται μεγαλύτερη γενικότητα και απλότητα (σε δύο σειρές το πολύ). Προσοχή: πρέπει να δώσετε μια γενική, μονοσήμαντη περιγραφή της τάξης /ν, δ, γ/.

síuros “σίγουρος”
 fóos “φόβος”
 fríin “φρύδι”
 káuras “κάβουρας”
 láin “λάδι”
 laós “λαγός”
 líon “λίγο”

oámos “ο γάμος”
 oasifhás “ο βασιλιάς”
 oáskalos “ο δάσκαλος”
 róin “πόδι”
 rpió “πηδίο”
 róa “ρόγα”

traó “τραβώ”
 traúin “τραγουδι”
 trió “τρυγώ”
 vulí “βουλή”
 vuós “βουβός”
 délta “δέλτα”

4. Εξετάστε τα ακόλουθα δεδομένα από τα ιταλικά (σε φωνητική μεταγραφή):

mámma “μαμά”
 témpo “χρόνος”
 áηfora “αμφορέας”
 inηfekóndo “άκαρπος”

kóme “πώς”
 tómbola “τόμπολα”
 conηválida “επικύρωση”
 góηfio “φουσκωμένος”

téma “θέμα”
 ámpio “φαρδύς”
 inηfámia “ατιμία”
 inηválido “άκυρος”

Με βάση τα δεδομένα αυτά, προσδιορίστε εάν οι φθόγγοι [m] και [ŋ] αποτελούν διαφορετικά φωνήματα της ιταλικής ή αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος. Αιτιολογήστε την άποψή σας. Παρουσιάστε δεδομένα που ν’ αποδεικνύουν ότι οι φθόγγοι [m] και [ŋ] έχουν την ίδια συμπεριφορά και στα ελληνικά.

5. Οι φθόγγοι [n] και [ɲ] είναι αλλόφωνα του ίδιου φωνήματος στα ιταλικά. Να καθοριστεί η κατανομή τους:

nóta	aηkóra	número	báηka	káne	fáηgo
fančúlla	fína	nído	aηkóna	fantazia	ánsya
véηgo	bandíto				

Ευ. Β. Πετρούνιας, *Νεοελληνική Γραμματική και Συγκριτική («Αντιπαραθετική») Ανάλυση*, τ. Α': *Φωνητική και Εισαγωγή στη Φωνολογία*, Μέρος Β': *Ασκήσεις – Θεματικός Κατάλογος*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη, 1997, 154-155.

- 6.1 Οι φθόγγοι [r] και [l] βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή σε μια ποικιλία της Ganda. Σε ποιο περιβάλλον εμφανίζεται ο καθένας;

kola	lwana	buulira	lya	luula
omugole	lumonde	eddwaliro	oluganda	olulimi
wulira	beera	jjukira	eryato	omuliro
effirimbi	emmeeri	eraddu	wawaabira	lagira

- 6.2 Εξετάστε τα ακόλουθα δάνεια (από τα Αγγλικά, εκτός της τελευταίας λέξης). Ποια εξήγηση θα δίνατε στην ακανόνιστη συμπεριφορά των [r] και [l];

ebendera “flag”	leerwe “railway”	luula “ruler”
ssaffaali “safari”		

(M. Halle & G. N. Clements, *Problem Book in Phonology*, Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1983, 51)